

INOVOVANÉ UČEBNÉ OSNOVY PRE PREDMET

ETICKÁ VÝCHOVA

PRIMÁRNE VZDELÁVANIE	ISCED 1
VYUČOVACÍ JAZYK	SLOVENSKÝ JAZYK
VZDELÁVACIA OBLASŤ	ČLOVEK A HODNOTY
PREDMET	ETICKÁ VÝCHOVA
SKRATKA	ETV
ROČNÍK	ŠTVRTÝ
ČASOVÁ DOTÁCIA	1 HODINA TÝŽDENNE 33 HODÍN ROČNE
MIESTO REALIZÁCIE	TRIEDA KNIŽNICA ŠKOLSKÁ ZÁHRADA

Úvod

Vzdelávacie štandardy nepredstavujú iba súhrn katalógov, ktoré stanovujú výkony a obsah vyučovacieho predmetu, ale je to predovšetkým program rôznych činností a otvorených príležitostí na rozvíjanie individuálnych učebných možností žiakov.

Vzdelávacie štandardy pozostávajú z charakteristiky predmetu a základných učebných cieľov, ktoré sa konkretizujú vo výkonovom štandarde. Je to ucelený systém výkonov, ktoré sú vyjadrené kognitívne odstupňovanými konkretizovanými cieľmi – učebnými požiadavkami. Tieto základné požiadavky môžu učitelia ešte viac špecifikovať, konkretizovať a rozvíjať v podobe ďalších blízkych učebných cieľov, učebných úloh, otázok, či testových položiek.

K vymedzeným výkonom sa priradzuje obsahový štandard, v ktorom sa zdôrazňujú pojmy ako kľúčový prvok vnútornej štruktúry učebného obsahu. Učivo je v ňom štruktúrované podľa jednotlivých tematických celkov. Je to základ vymedzeného učebného obsahu. To však nevylučuje možnosť učiteľov tvorivo modifikovať stanovený učebný obsah v rámci školského vzdelávacieho programu podľa jednotlivých ročníkov.

Vzdelávacie programy pre predmet etická výchova majú svoje špecifiká. Jedným z nich je rozvíjanie komunikačných a sociálnych spôsobilostí, ktoré sa orientujú na postoje k životným

situáciám a ku konkrétnym prejavom prosociálneho správania. Nadobudnuté vedomosti, spôsobilosti a zručnosti sú predpokladom kritického myslenia, diskusie a hodnotiacich postojov. V etickej výchove sa stávajú prostriedkom, od ktorého sa odvíja požadované správanie.

Charakteristika predmetu

Úlohou povinne voliteľného predmetu etická výchova v primárnom vzdelávaní je podporovať osobnostný a sociálny rozvoj žiaka s vlastnou identitou a hodnotovou orientáciou, v ktorej významné miesto zaujíma prosociálne správanie. Pri plnení tejto úlohy sa využíva hlavne zážitkové učenie, ktoré popri informáciách účinne podporuje pochopenie a zvnútornenie mravných noriem a napomáha osvojeniu správania sa, ktoré je s nimi v súlade.

V etickej výchove sa kladie dôraz na rozvoj mravného usudzovania, na kultivovanie medziľudských vzťahov, ktoré vychádzajú z rodiny, rozširujú sa na triedny kolektív, na školu a na región, v ktorom žiaci žijú. Deje sa to prostredníctvom rozvoja sociálnych spôsobilostí (otvorená komunikácia, empatia, asertivita, pozitívne hodnotenie iných a pod.). Etická výchova sa tak podieľa na primárnej prevencii porúch správania a učenia. Žiaci sú vedení ku kritickému mysleniu, diskusii, hodnotiacim postojom, ku harmonickým a stabilným vzťahom v rodine, v kolektíve spolužiakov i v iných sociálnych skupinách.

Ciele predmetu

Žiaci:

- osvoja si základné postoje, ktoré podmieňujú kultivované medziľudské vzťahy,
- nadobudnú spôsobilosť na pochopenie a rešpektovanie najvyššej hodnoty, ktorou je život človeka a všetko, čo vedie k jeho rozvoju,
- získajú spôsobilosti, ktorými posilnia sebaúctu a hodnotenie iných,
- získajú spôsobilosti pri vyjadrovaní svojich citov a nadobudnú úctu k citovému životu iných,
- naučia sa aktívne participovať na živote spoločnosti (triedy, školy, regiónu),
- osvoja si prvky prosociálneho správania v rodine, v žiackom kolektíve,

- nadobudnú spôsobilosť na pochopenie hodnoty priateľstva, vzájomnosti a rodiny,
- rozvíjajú svoj postoj k postihnutým, chorým a starým ľuďom.

Kompetencie

Kompetencia (spôsobilosť) k celoživotnému učeniu sa

- uvedomuje si potrebu svojho autonómneho učenia sa ako prostriedku seberealizácie a osobného rozvoja,
- dokáže reflektovať proces vlastného učenia sa a myslenia pri získavaní a spracovávaní nových poznatkov a informácií a uplatňuje rôzne stratégie učenia sa,
- dokáže kriticky zhodnotiť informácie a ich zdroj, tvorivo ich spracovať a prakticky využívať,
- kriticky hodnotí svoj pokrok, prijíma spätnú väzbu a uvedomuje si svoje ďalšie rozvojové možnosti,

Sociálne komunikačné kompetencie (spôsobilosti)

- dokáže využívať všetky dostupné formy komunikácie pri spracovávaní a vyjadrovaní informácií rôzneho typu, má adekvátny ústny a písomný prejav situácii a účelu komunikácie,
- efektívne využíva dostupné informačno-komunikačné technológie,
- vie prezentovať sám seba a výsledky svojej práce na verejnosti, používa odborný jazyk,
- dokáže primerane komunikovať v materinskom a v dvoch cudzích jazykoch,
- chápe význam a uplatňuje formy takých komunikačných spôsobilostí, ktoré sú základom efektívnej spolupráce, založenej na vzájomnom rešpektovaní práv a povinností a na prevzatí osobnej zodpovednosti,

Kompetencia (spôsobilosť) riešiť problémy

- uplatňuje pri riešení problémov vhodné metódy založené na analyticko-kritickom a tvorivom myslení,
- je otvorený (pri riešení problémov) získavaniu a využívaniu rôznych, aj inovatívnych postupov, formuluje argumenty a dôkazy na obhájenie svojich výsledkov,

- dokáže spoznávať pri jednotlivých riešeniach ich klady i zápory a uvedomuje si aj potrebu zvažovať úrovně ich rizika,
- má predpoklady na konštruktívne a kooperatívne riešenie konfliktov,

Kompetencie (spôsobilosti) občianske

- uvedomuje si základné humanistické hodnoty, zmysel národného kultúrneho dedičstva, uplatňuje a ochraňuje princípy demokracie,
- vyvážene chápe svoje osobné záujmy v spojení so záujmami širšej skupiny, resp. spoločnosti,
- uvedomuje si svoje práva v kontexte so zodpovedným prístupom k svojim povinnostiam, prispieva k naplneniu práv iných,
- je otvorený kultúrnej a etnickej rôznorodosti,
- má predpoklady zainteresovane sledovať a posudzovať udalosti a vývoj verejného života a zaujímať k nim stanoviská, aktívne podporuje udržateľnosť kvality životného prostredia,

Kompetencie (spôsobilosti) sociálne a personálne

- dokáže na primeranej úrovni reflektovať vlastnú identitu, buduje si vlastnú samostatnosť/nezávislosť ako člen celku,
- vie si svoje ciele a priority stanoviť v súlade so svojimi reálnymi schopnosťami, záujmami a potrebami,
- osvojil si základné postupy efektívnej spolupráce v skupine – uvedomuje si svoju zodpovednosť v tíme, kde dokáže tvorivo prispievať k dosahovaniu spoločných cieľov,
- dokáže odhadnúť a korigovať dôsledky vlastného správania a konania a uplatňovať sociálne prospešné zmeny v medziosobných vzťahoch.

Vzdelávací štandard

Postoje a spôsobilosti v medziľudských vzťahoch – 7 hodín

Výkonový štandard	Obsahový štandard
-------------------	-------------------

<p>Žiak na konci 4. ročníka základnej školy vie/dokáže:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opísať rozdiely správania medzi chlapcami a dievčatami, - rozpoznať vhodné a nevhodné správanie voči osobám opačného pohlavia, - rozpoznať situácie, kde je potrebné ticho a počúvanie. 	<ul style="list-style-type: none"> - tolerancia a ústretovosť vo vzťahoch <ul style="list-style-type: none"> - Zlaté pravidlo mravnosti <ul style="list-style-type: none"> - rešpekt a úcta - rovnoprávnosť mužov a žien - komunikačné zručnosti v medziľudských vzťahoch - kultivované správanie k osobám opačného pohlavia
---	--

Reálne a zobrazené vzory – 7 hodín

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak na konci 4. ročníka základnej školy vie/dokáže:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozlíšiť na príkladoch pozitívne inegatívne vplyvy televízie a iných komunikačných prostriedkov, - uviesť príklady prosociálnych ľudí zo svojho okolia, - vyjadriť svoj názor na prečítanú knihu. 	<ul style="list-style-type: none"> - vzor správania - komunikačné prostriedky a ich úloha - prosociálne vzory v okolí dieťaťa <ul style="list-style-type: none"> - čitateľský návyk – zdroj prosociálnych vzorov

Rozvoj tvorivosti a iniciatívy – 7 hodín

Výkonový štandard	Obsahový štandard
-------------------	-------------------

<p>Žiak na konci 4. ročníka základnej školy vie/dokáže:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uviesť príklady vzájomnej užitočnosti, - vymenovať iniciatívy, kde môže preukázať svoj vzťah k ochrane prírody a životného prostredia, - pripraviť si iniciatívy na ochranu prírody. 	<ul style="list-style-type: none"> - záujmy rozvíjajúce osobnosť človeka - kvality človeka využité pre spoločné dobro - tvorivosť, iniciatívnosť a vytrvalosť pri riešení každodenných problémov
--	---

Dohovor o právach dieťaťa – 6 hodín

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak na konci 4. ročníka základnej školy vie/dokáže:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vymenovať päť práv dieťaťa, - rozpoznať, ktoré práva dieťaťa sa dodržujú alebo porušujú v jeho prostredí, - vysvetliť potrebu solidarity s deťmi, ktoré dlhodobo trpia nedodržiavaním ich práv, - zapojiť sa do aktivity, ktorá podporuje solidaritu, - vymenovať päť povinností, ktoré má voči iným ľuďom. 	<ul style="list-style-type: none"> - ľudské práva, práva detí <ul style="list-style-type: none"> - detská práca - solidarita a prijatie odlišností - povinnosti detí vyplývajúce z ich práv

Náš región – naša vlasť - 6 hodín

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak na konci 4. ročníka základnej školy</p> <p>vie/dokáže:</p> <ul style="list-style-type: none">- priradiť svoje bydlisko do lokality regiónu,- pomenovať špecifiká, krásy i možnosti svojho regiónu,- napísať list priateľovi, v ktorom bude vykreslený jeho región,- zostaviť prezentáciu, v ktorej predstaví svoj región,- navrhnúť akciu na pomoc svojho regiónu.	<ul style="list-style-type: none">- dedina, mesto, región- vlasť, Slovensko- vlastenectvo

Metódy a formy práce

Dosahovanie cieľov sa realizuje najmä prostredníctvom **zážitkových metód**, ktoré vytvárajú optimálne podmienky pre budovanie mravného úsudku a zvnútorňovanie ponúkaných hodnôt.

Postup prijatia hodnôt ETV do života žiakov je daný skutočnosťou, že každému rozhodnutiu človeka predchádza poznanie (reflexia) a každé poznanie sa začína zmyslovým vnímaním. V ETV je odporúčaná schéma vyjadrená v pojmoch:

- 1. senzibilizácia – scitlivenie (emocionálne i kognitívne) na problém, na tému, na hodnotu**
- 2. nácvik v podmienkach triedy,**

3. reálna skúsenosť - transfer (v rodine, na ulici, medzi kamarátmi...).

Učiteľ pritom používa rôzne metódy a techniky (**hru, hranie rolí, hranie scénok, anketové metódy, metódu posilňovania, problémové vyučovanie, dramatizácia, ...**). V etickej výchove im hovoríme zjednodušene – cvičenia, aktivity. Je dôležité si uvedomiť, že aktivity sú len prostriedkom, ktorý umožní *hodnotovú reflexiu*, tá je súčasťou každého kroku. (Hodnotenie prežitého rozumom napr. – Čo som prežil? Čo som si uvedomil? Ako to súvisí so životom vo mne, okolo mňa? Čo z toho vyplýva pre môj život?) Bez reflexie by ostal žiakovi iba pekný zážitok, ktorý sotva ovplyvní jeho postoje a správanie. Preto je v metodických príručkách osobitná časť venovaná otázkam vhodným na reflexiu. Ak nacvičíme so žiakmi určité správanie (napr. pozdrav, ospravedlnenie, odmietnutie...) v triede, ešte to neznamená, že to budú robiť aj doma a na ulici. Máme však k dispozícii viacero techník, ktoré napomáhajú tomu, aby žiaci osvojené zručnosti a skúsenosti prenášali do každodenného života (**napr. záznamy pozorovaní, vedenie denníka, zbieranie článkov, interview s rodičmi alebo inými osobami, ...**). Tejto časti hovoríme v etickej výchove **transfer – prenos z hodiny ETV do bežného života rodiny, triedy a iných vzťahov, do ktorých žiak vstupuje.**

Základom výchovno-vzdelávacieho procesu etickej výchovy je **zážitkové učenie**, ktoré učiteľ v jeho technikách, cvičeniach a aktivitách prispôsobuje veku žiakov a situácii v žiackom kolektíve. Aktivity pomáhajú precítiť etické hodnoty, uľahčujú porozumieť normám, ktoré súvisia s očakávaným správaním, umožňujú nácvik zodpovedajúceho správania a prenos získaných skúseností do správania sa v reálnom svete.

Žiaci počas hodín ETV **sedia v kruhu, aby si videli navzájom do tváre**, aby sa vzájomne poznávali. Je to **východisková pozícia**, ktorá nie je cieľom, ale prostriedkom. Samozrejme, **je možné aj iné usporiadanie priestoru v závislosti od metódy**, ktorú učiteľ na danú aktivitu zvolil. Vyučovaciu hodinu najmä na prvom stupni treba členiť tak, aby sa rešpektovali zvláštnosti tohto vývinového obdobia (napr. **sedenie v kruhu treba triedať s pohybovými cvičeniami** na uvoľnenie i aktivizáciu dieťaťa). Treba mať pripravených viac aktivít k danej téme. Prostriedkom, ktorý učiteľ často využíva, je **čítanie rozprávok, príbehov. Vhodné obrázky, audio i videonahrávky, CD-roomy môžu poslúžiť ako motivačný materiál**. Žiaci v mladšom školskom veku **radi kreslia a robia**.

Metódy:

- dialóg
- diskusia
- hry
- riešenie problémových úloh
- dramtizácia
- zážitkové metódy
- učenie posilňovaním žiaduceho správania
- anketové metódy
- hranie scének
- problémové vyučovanie
- hranie rolí

Formy práce:

- frontálna
- skupinová
- individuálna práca
- didaktická hra
- tvorivá dramatika

Hodnotenie predmetu

Cieľom hodnotenia vzdelávacích výsledkov žiakov v škole je poskytnúť žiakovi a jeho rodičom spätnú väzbu o tom, ako žiak zvládol danú problematiku, v čom má nedostatky, kde má rezervy, aké sú jeho pokroky. Súčasťou je tiež povzbudenie do ďalšej práce, návod, ako postupovať pri odstraňovaní nedostatkov. Cieľom je zhodnotiť prepojenie vedomostí so zručnosťami a spôsobilosťami.

Budeme dbať na to, aby sme prostredníctvom hodnotenia nerozdeľovali žiakov na úspešných a neúspešných. Hodnotenie budeme robiť na základe určitých kritérií, prostredníctvom ktorých budeme sledovať vývoj žiaka. Základným dokumentom, ktorým sa budeme riadiť, sú Metodické pokyny na hodnotenie žiakov ZŠ č. 22/2011. V triedach, v ktorých je väčší počet žiakov zo SZP učiteľ prihliada na túto skutočnosť. Môže znížiť obsah učiva (maximálne 10 %). Musí byť však zachovaný predpísaný tematický obsah.

V 4. ročníku sa predmet neklasifikuje.

Na vysvedčení i v triednom výkaze sa uvedie – absolvoval/-a.

Prierezové témy

Prierezová téma	Tematický celok	Téma
Sociálny a osobnostný rozvoj	SOCIÁLNE POSTOJE A ZRUČNOSTI V MEDZIĽUDSKÝCH VZŤAHOCH	<p>Ponúknuť žiakom víziu spolupracujúceho spoločenstva ako základ pre dobré spolužitie (Batož plný želaní)</p> <p>Základné komunikačné zručnosti (Čarovné slovíčka, Malý florentský pisárík)</p> <p>Tolerancia (Okuliarnik)</p> <p>Čo očakávame od chlapcov a čo očakávame od dievčat (Chlapci a dievčatá)</p> <p>Vnútorňý svet druhého</p>

		<p>pohlavia</p> <p>(Môj zvláštny sen)</p> <p>Kultivované správanie</p> <p>(Ako spolu vychádzame)</p> <p>Kultivované správanie</p> <p>Tolerancia</p> <p>(Hviezdne dieťa, Tolerujme a vážme sa navzájom)</p>
	<p>REÁLNE A ZOBRAZENÉ VZORY</p>	
	<p>ROZVOJ TVORIVOSTI A INICIATÍVY</p>	
	<p>NAPŔNANIE OBSAHU DOHOVORU O PRÁVACH DIEŤAŤA</p>	<p>Želania a potreby</p> <p>(Čo chcem a čo potrebujem)</p> <p>Dohovor o právach dieťaťa</p> <p>Individuálne a skupinové práva</p> <p>(Let balónom)</p> <p>Povinnosti</p> <p>(Práva a povinnosti)</p> <p>Ochrana práv</p> <p>(Bingo 2)</p>

		Spoločenstvo (Morálne ponaučenie)
	NÁŠ REGIÓN – VLAST'	Slovensko, moje rodisko Tradície nášho regiónu Čo chýba nášmu regiónu Vlast' (Slovensko – moja vlast') Čo mi dala etická výchova Hry pre radosť a uvoľnenie
Regionálna výchova a ľudová kultúra	NÁŠ REGIÓN – VLAST'	Slovensko, moje rodisko Tradície nášho regiónu Čo chýba nášmu regiónu Vlast' (Slovensko – moja vlast')
Mediálna výchova	FILMOVÝ VZOR (Môj filmový hrdina)	Učiť sa rozlišovať, čo je dobré a čo je zlé na správaní rozprávkových hrdinov, rozlišovať žiaduce a nežiaduce správanie televíznych hrdinov
Environmentálna výchova	ČO CHÝBA NÁŠMU REGIÓNU	Vedieť čo treba v regióne vylepšiť, ako ho chrániť a rozvíjať, byť iniciatívny pri pozitívnom ovplyvňovaní svojho

		regiónu
Dopravná výchova	SOCIÁLNE POSTOJE A ZRUČNOSTI V MEDZIĽUDSKÝCH VZŤAHOCH	Tolerancia (Okuliarnik) Kultivované správanie Tolerancia (Hviezdne dieťa, Tolerujme a vážme sa navzájom)
	REÁLNE A ZOBRAZENÉ VZORY	Pozitívne a negatívne vplyvy TV, filmu, počítačových hier, reklamy, prezentácia prosociálnych vzorov v bezprostrednom okolí dieťaťa – rodič, učiteľ...
	NAPŔŇANIE OBSAHU DOHOVORU O PRÁVACH DIEŤAŤA	Individuálne a skupinové práva (Let balónom)
	ROZVOJ TVORIVOSTI A INICIATÍVY	Pravidlá (Ktoré nám uľahčujú život)
Výchova k manželstvu a rodičovstvu	SOCIÁLNE POSTOJE A ZRUČNOSTI V MEDZIĽUDSKÝCH VZŤAHOCH	Vnútorný svet druhého pohlavia (Môj zvláštny sen)

	REÁLNE A ZOBRAZENÉ VZORY	Môj vzor Ľudské hodnoty (Kde býva krása)
	ROZVOJ TVORIVOSTI A INICIATÍVY	Komunikácia a medzil'udské vzťahy (List pre Mart'ana) Podporovanie záujmov (Kto pomôže Tiborovi)
	NAPŔNANIE OBSAHU DOHOVORU O PRÁVACH DIEŤAŤA	Želania a potreby (Čo chcem a čo potrebujem)
	NÁŠ REGIÓN - VLAST'	Hry pre radosť a uvoľnenie
Ochrana života a zdravia	SOCIÁLNE POSTOJE A ZRUČNOSTI V MEDZIL'UDSKÝCH VZŤAHOCH	Tolerancia (Okuliarnik)
	ROZVOJ TVORIVOSTI A INICIATÍVY	Riešenie každodenných problémov (Neslušné slová)
Multikultúrna výchova	NÁŠ REGIÓN - VLAST'	Tradície nášho regiónu
	NAPŔNANIE OBSAHU DOHOVORU O PRÁVACH DIEŤAŤA	Želania a potreby (Čo chcem a čo potrebujem)

Učebné zdroje

autor	učebnica
E. IVANOVÁ, E. KOPINOVÁ	Etická výchova pre 4. ročník ZŠ
	počítače s pripojením na internet
	dataprojektor
	interaktívna tabuľa
	CD prehrávač
	výukové CD a DVD
	prezentácie vytvorené učiteľom
	pracovné listy vytvorené učiteľom

Učebné osnovy sú totožné so vzdelávacím štandardom ŠVP pre príslušný predmet.